

МЕЖЕНКО Юрій Олексійович (справж. — Іванов; 18. 06. 1892, Харків — 24. 11. 1969, Київ) — книгознавець, бібліограф, бібліотекознавець, літературознавець. Закін. Черніг. гімназію (1912), Моск. університет (1917). Працював співроб. бібліотечно-архів. відділу Міністерства нар. освіти (1918), дир. Гол. книжк. палати (від 1919). Від 1920 — чл. Тимчас. комітету для заснування Всенар. (Нац.) б-ки України та голова Ради бібліотекарів цієї б-ки (1920–22). У 1922–31 — директор Укр. наук. інституту книгознавства, після звільнення з посади і критики у пресі та на засіданні Київ. товариства войовн. матеріалістів-діалектиків переїхав до Харкова, де очолив бібліогр. кабінет Пресбюро закордон. наук. літ-ри; 1932–33 — зав. бібліотечно-анотац. сектору, у 1933 — заступник директора Центр. бібліотеч. колектора тех. літ-ри Всеукр. інституту тех.-екон. інформації. Як один із кер. укр. книгознавства зазнав переслідувань, 1934 переїхав до Росії: гол. бібліотекар Держ. публ. б-ки в Ленінграді (нині С.-Петербург, 1934–45). Потім повернувся до Києва, де очолив Б-ку АН УРСР (1945–48), керував підготовкою «Бібліографії української книги, 1798–1914». Від 1948 у зв'язку з початком черг. «чистки» укр. культури — знову у Ленінграді: н. с. каф. історії техніки Політех. інституту (до 1951), голова секції книги і графіки Будинку вчених АН СРСР (1953–60). Від 1960 — в Україні. 1960–62 — зав. ред. бібліографії Гол. редакції УРЕ (Київ). У 1918–30-і рр. М. виступав і як літ. та театр. критик — статті про творчість П. Тичини («Гроно», 1920), М. Хвильового («Шлях мистецтва», 1923), Є. Плужника і М. Івченка («Життя й революція», 1926); крит. спостереження в рец. на зб. творів М. Рильського та Я. Савченка («Літературно-науковий вістник», 1918), П. Тичини («Музагет», 1919), Д. Загула («Книгар», 1919), Д.

Фальківського («Життя й революція», 1927). Ред. ж. «Бібліологічні вісті» (1923–31) та «Трудів Інституту книгознавства» (т. 1–4, 1926–30). Зібрав найбільшу у світі колекцію «шевченкіани» (від 1911, понад 15 тис. од.), яка вміщувала книги, вирізки з газет, журналів, живопис, графіку, скульптуру, фотографії, рукописи, платівки (передана до Інституту літ-ри НАНУ), колекції екслібрисів, та портретів бібліографів. Уклав бібліогр. покажчики «Чужомовне письменство в українських перекладах» («Життя й революція», 1929, кн. 4–8; співавт.) та «Русская техническая периодика, 1800–1916 гг.» (Москва; Ленінград, 1955). Знач. резонанс мали ст. М. «Творчість індивідуума і колектив» («Музагет», 1919, № 1/3) та «Європа чи Просвіта?» («Життя й революція», 1925, № 5).

Основні праці

Міжнародна децимальна бібліографічна класифікація: Скорочені таблиці... К., 1919; Бібліотечна техніка. К., 1921; Библиотечная техника. Петроград, 1923 (співавт.); Перспективи розвитку великих і наукових бібліотек на Україні // БВ. 1926. № 2; Теоретичні передумови організації української бібліографічної роботи // Там само. 1926. № 4; Актуальні питання української бібліографії // ЖР. 1927. № 9; Українська книжка часів Великої революції // Там само. № 10–12; Державна бібліографія на Україні та потреби наукової роботи // БВ. 1931. № 4; Тризначні авторські Кеттерові таблиці, пристосовані для українських бібліотек. Х., 1932; Опыт работы по составлению библиографии периодических изданий России, 1901–1916. Ленинград, 1943; Бібліографія української книги, її завдання, обсяг і методи її створення // Наук. зб. Б-ки АН УРСР. 1946. № 1; Хронологія артистичної діяльності М. Л. Кропивницького // Марко Лукич Кропивницький. К., 1955; Життя артистки // Любов Павлівна Ліницька. К., 1957; О портретах библиографов // Исслед. и мат.: Сб. 3. Москва, 1960.

Рекомендована література

1. Сороковська С. Про бібліографічну діяльність Ю. О. Меженка // Бібліотекознавство та бібліографія. 1969. Вип. 6;
2. Дашкевич Я. Нескорений лицар української книги // СіЧ. 1992. № 6;
3. Кочур Г. Неординарна особистість // Сучасність. 1992. № 10;
4. Королевич Н. Український бібліограф Ю. О. Меженко (1892–1969). К., 1993;
5. Ігнатова Т., Козакова Н., Стрішенець Н. Юрій

- Олексійович Меженко (1892–1969): Мат. до біографії. К., 1994;
6. Стрішенець Н. Бібліографічна спадщина Юрія Меженка. К., 1997;
7. Соколинский Е. Ю. А. Меженко: Библиограф на ветрах истории. С.-Петербург, 1998.
- Н. В. Стрішенець*

Бібліографічний опис:

Меженко Юрій Олексійович / Н. В. Стрішенець // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2018. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-66109>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).